

Авторски права

интелигентство

Закон за авторското право и сродните му права

СУ „Св. Климент Охридски“
Факултет по Математика и Информатика

Закон за авторското право и сродните му права (ЗАПСП)

Регламентира отношенията, свързани със създаването и разпространението на произведения на литературата, изкуството и науката.

Авторското право

- Възниква за автора със създаването на произведението
- Не изисква регистрация или друго действие от страна на автора
- Поставянето на знак за авторско право не е задължително

Обект на авторското право

Всяко произведение на литературата, изкуството и науката, което е резултат на творческа дейност, включително:

- произведения на научната и техническата литература
- компютърни програми
- бази от данни

Не са обект на авторското право:

- нормативни актове
- идеи и концепции
- новини, факти, сведения и данни

Носители на авторското право

- Авторското право възниква за автора – физическо лице, в резултат на чиято творческа дейност е създадено произведение
- Съавтори – авторското право е общо, независимо дали произведението е неделимо или се състои от самостоятелни части
- Други физически или юридически лица, носители на авторското право
 - работодатели, поръчители
 - регламентира се чрез трудов договор или договор за поръчка
 - в договора може да бъде уговорено друго

Видове

- **Неимуществено право** - правото на автора да:
 - разгласява произведението си
 - изисква признаване на авторство
 - поставя името и идентифициращ знак под произведението си
 - запазва целостта на произведението си
 - променя произведението си
 - не разрешава промяна на произведението му без негово съгласие
 - предприема на правни мерки в защита на авторските си права
- **Имуществено право** - правото на автора да:
 - възпроизвежда, разпространява, представя произведението си
 - преработва, създава на производно от него произведение
 - получава възнаграждение за всеки вид използване
 - преотстъпва използването на произведението си на трети лица

Право на ползване

С договор за използване на произведението авторът може да преотстъпи на ползвател **изключително** или **неизключително** право на ползване срещу определени условия и възнаграждение

- Изключително право на ползване – самият автор не може да използва произведението по начина, за срока и на територията уговорени в договора, нито да отстъпва това право на трети лица
- Неизключително право на ползване – самият автор може да използва произведението и да отстъпва неизключително право на трети лица

Допустими изключения

- Без съгласието на автора и без заплащане е допустимо:
 - използването на цитати от вече разгласени произведения на други лица, при посочване на източника и името на автора
Цитирането трябва да е в оправдан за целта обем и да съответства на обичайната практика
 - временно възпроизвеждане
 - копиране с образователни и научни цели
 - в полза на обществени институции – библиотеки, архиви

Допустими изключения

- Копиране за лично ползване – **изключение** от правото на автора върху възпроизводството на неговата творба
 - лично ползване
 - нетърговска цел
 - справедлива компенсация за носителят на правата (компенсационно възнаграждение)
- Справедлива компенсация – начислява се върху устройства и/или носители

Времетраене и наследяване

- Докато авторът е жив
- До 70 години след смъртта на автора – за неговите наследници
- При съавтори до 70 години след смъртта на последният преживял съавтор
- Анонимно произведение или под псевдоним – до 70 години след първото разгласяване

След изтичане на срока произведението може да бъде използвано свободно, при условие, че при всяко използване се указва името на автора и не се нарушава целостта на произведението.

Знак за запазени права

Поставяне на знак за авторско право

© <име, наименование на автора>, <година на разгласяване>

Технологии за управление на цифровите права

- Система за управление на цифровите права (DRM - Digital Rights Management) – всяка вградена информация, която идентифицира произведението или се отнася до условията за използването му
- Технически мерки за защита (TPM - Technical Protection Measures) – всяка технология, устройство или компонент, чиято цел е да предотвратява или ограничава действия, които не са разрешени от носителя на правата

Технологии за управление на цифровите права

- Предотвратяване на:
 - копиране
 - четене с определени устройства
 - ползване в определена географска зона
- Ограничаване на:
 - броя на копията
 - периода на достъп

Премахване, повреда или унищожаване на техническите средства за защита е наказуемо (чл 97 т. 6 от ЗАПСП)

Наказателна отговорност

- Нарушител на авторското право дължи обезщетение на автора или на лицето с изключително право на ползване
- Нарушител в частност е всеки, който в нарушение на разпоредбите на ЗАПСП:
 - притежава компютърна програма, като знае или има основание да предполага, че това е незаконно
 - в това число всяко произведение, създадено с такава програма
 - умишлено повреди техническите средства за защита на произведението, с цел неправомерно ползване

Наказателна отговорност

Престъпления против интелектуалната собственост
(НАКАЗАТЕЛЕН КОДЕКС – чл. 172а до чл. 174)

- Който записва, възпроизвежда, разпространява, излъчва или предава, или използва по друг начин чужд обект на авторско или сродно на него право, или екземпляри от него, без необходимото по закон съгласие на носителя на съответното право, се наказва с лишаване от свобода до пет години и с глоба до пет хиляди лева.

Наказателна отговорност

- Който издава или използва под свое име или под псевдоним чуждо произведение на науката, литературата или изкуството или значителна част от такова произведение, се наказва с лишаване от свобода до две години **или** с глоба от сто до триста лева, както и с обществено порицание.
- Който, като злоупотреби със служебното си положение, се включи като съавтор на изобретение, полезен модел или промишлен дизайн или на произведение на науката, литературата или изкуството, **без да е взел участие в творческата работа по неговото създаване**, се наказва с лишаване от свобода до две години **или** с глоба от сто до триста лева, както и с обществено порицание.

Нарушаване на авторското право

- Три вида
 - Пиратство
 - Плагиатство
 - Псевдоавторство

Пиратството

Извършването дадено произведение на **дейности с комерсиална цел без разрешението на автора/ притежателя на права.**

- нарушава **имуществените права** на автора
- авторството се признава
- автора не получава компенсации

Пример:

В Замунда се пуска филм, теглиш го и ставаш сийдър. Автоматично като сийдър и ти си пират.

Плагиатство

Кражба на чужд литературен или научен труд, мисли, идеи и **представянето им като свои**.

Тълковен речник на думите в българския език

Не просто се вземе произведение, създадено от някого, и се започва да се разпространява, а и се предявява претенцията за авторство на произведението.

Псевдоавторството

Възползване от служебно положение за включване като съавтор на произведение, в чието създаване няма участие.

Обърнете внимание

Осъдително е!

Как да не се допуска?

- Запазване на правата на автора
- По указаните правила

Какво изисква?

- Познаване и спазване на закона за авторското право и сродните му права
- Познаване и прилагане на лицензионни споразумения за творческо споделяне
- Познаване и прилагане на правила за цитиране
- Прилагане на технически средства за защита

Използвана литература

- Народно събрание, (2009), Закон за авторското право и сродните му права, *Lex.bg Българският правен портал*, <<http://lex.bg/laws/ldoc/2133094401>> (22.01.2013)
- Open your mind, <<http://mind.iseebg.com/?p=5041>> (24.01.2013)
- by Bulgarianland & Българска земя, (21, 07 2011). [Web log message], <<http://bulgarianland.wordpress.com/2011/07/21/copyright-какво-е-авторско-право-copyright-whats-copyright/>> (24.01.2013)
- CopyRights.BG, Всичко за авторското право, <<http://copyrights.bg/%D0%B0%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%81%D0%BA%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE/>> (1.02.2013)